

Úvod

Proč právě téma výchova a volný čas?. Protože problematika výchovy a volného času se netýká jen určité skupiny lidí, ale nás všech. Volný čas se stává stále častěji diskutovaným tématem nejen sociologů, psychologů, pedagogů, ale i ekonomů. Jedná se o téma neustále aktuální a živé. Já se ve své práci věnuji především mladé generaci, u které se začíná formovat hierarchie životních postojů a hodnot. A výchova? Jedná se o oblast nejvýše postavenou v hierarchii lidských hodnot. Všeobecný přehled nezíská člověk pouze z knih, ale především výchovným působením. Přirozeně, že bez vrozených dispozic není možné nikoho vzdělávat a vychovávat, ale je to zejména prostředí, které nás ovlivňuje. Patří sem nejenom rodinná a školní výchova, ale i výchova mimo školní. Děti a mladí lidé jsou velice tvární a právě správné působení na jejich aktivity ve volném čase mohou mít rozhodující vliv na jejich další pozitivní vývoj. Volný čas se vyznačuje především dobrovolnou činností, a proto se snáze naučíme to, co děláme z vlastní vůle a přesvědčení. Proto bychom měli věnovat maximální pozornost tomu, co děti a mladí lidé dělají ve svém volném čase, s kým a kde se stýkají. „V dnešní době, kdy se neúprosně zvyšují počty mladistvých toxikomanů, narkomanů závislých na halucinogenních látkách, na drogách a herních automatech, v době narůstající kriminality se ještě více a častěji diskutuje problematika volného času, otázka, „Co s volným časem, jak ho co nejlépe a co nejefektivněji využít? “ Žádná rodina, učitel, ale ani žádná společnost by neměla litovat prostředků, sil ani času vynaložených na smysluplné vyplnění volného času našich potomků. Není snad nárůst trestné činnosti dětí a mládeže, pokreslené zdi domů a vagóny vlaků dostačující hrozbou pro naši společnost? „Není už čas, abychom nabídli našim dětem a mladým lidem jiné možnosti, jak by mohli využít svoji energii a schopnosti! “ Právě pro tyto důvody jsem zvolila téma problematika výchovy ve volném čase. Uvedené důvody však také souvisí s dalším, pro mě závažným faktorem, proč právě toto téma. Až jednou nastane čas a budu si chtít založit vlastní rodinu, mým prvořadým úkolem bude být dobrou matkou – rodičem. A proto již nyní se snažím získat co nejvíce informací o možnosti využití volného času dětí. Cílem této mé práce je odpovědět na otázky: Kterým aktivitám se děti ve volném čase věnují a jaký vliv na trávení, volného času má rodina a škola.

Hlavní metodou bylo studium literatury, odkazy z internetu a výzkumné šetření provedené dotazníkovou metodou u dětí vybraných základních škol.

Byly použity dotazníky vlastní konstrukce, zaměřené na zjišťování trávení volného času dětí a možnosti rodiny a školy v jeho ovlivnění. Výsledky byly zpracovány a interpretovány. Sestavený dotazník by mi měl odpovědět na některá tvrzení, s nimiž jsem se seznámila ve studované literatuře, a které jsem pojala jako vzory výzkumné hypotézy. Součástí prováděného dotazníkového výzkumu bylo osvojení si základů výzkumné metodologie. K danému tématu jsem zvolila:

1. dostupnou českou i zahraniční literaturu
2. odkazy z internetu
3. platné zákony
4. učební materiály

Vzhledem k tomu, že problematika výchovy ve volném čase je značně rozsáhlá, rozhodla jsem se pro následující rozdělení.

1. Vymezení základních pojmů

Děti – zpravidla do patnáctého roku života.

Mimoškolní zařízení – jeden z výchovných činitelů.

Mládež – sociální skupina lidí ve věku přibližně 13-25 let. Ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jí ještě nepřiznává status dospělých.

Pedagog – vychovatel, učitel.

Rodina – nejvýznamnější a nejdůležitější výchovný činitel.

Škola – další z výchovných činitelů.

Vychovatel – pedagog.

Výchova – proces ovlivňování (řízení) životní aktivity člověka a vytváření takových podmínek jeho rozvoje, aby výsledkem tohoto procesu byl aktivní harmonický tvořivý člověk. Kraus (2006, s 5) zdůrazňuje, že výchova je záměrné, cílevědomé působení, které se projevuje všestranným formováním osobnosti. Je to specificky lidská činnost.

Volný čas – v literatuře se nacházejí četné pokusy definovat volný čas. Je nám nabídnuta velká variabilita jednotlivých významů, které sahají od zdůrazňování ekonomických, sociologických, psychologických, filozofických aspektů. Volný čas jako, „dobrovolné rozhodování člověka o své účasti na ní, a to po splnění základních pracovních, společenských a individuálních povinností a potřeb.“ Další definice nás informuje o tom, že „Volný čas, to je čas, který může člověk využít bezprostředně pro sebe, čas, ve kterém maximálně patří sám sobě, v němž může dělat to, co ho baví a co jemu přináší potěšení, zábavu, odpočinek a tím tedy i určitý zážitek.“

1.1 Historie - pohled na výchovu a volný čas v minulosti

„Volný čas není světem sám pro sebe, který naslouchá výhradně vlastním zákonům, naopak, je důsledkem moderní civilizace.“ „Volný čas existoval v průběhu lidských dějin stále, aniž byl pocíťován jako problém, aniž by zavdával příležitost k zvláštním úvahám. Střídání činnosti a odpočinku odpovídá biologickému rytmu, vlastnímu živočišné říši, u člověka nabylo podoby střídání práce a volného času.“

V před-industriální společnosti byl volný čas výsadou vrstvy lidí, kteří nebyli bezprostředně spjati s výrobním procesem. Právě volný čas umožňoval elitě rozvíjet kulturně bohatý a náročný životní styl.

Pracující vrstvy měly volného času nepoměrně méně, avšak způsob, jak jej naplnit, byl i u nich determinován normami, tradicemi a zvyklostmi platnými v jejich společenských sférách. „Staří Řekové hledali smysluplné a užitečné naplnění volného času v kultivaci těla ducha v jejímž rámci se dostalo důstojného místa i umění.“

S výchovou, která je chápána jako významný společenský proces, se setkáváme jak u Platona, tak i u Aristotela. V. Jůva (1999, s 7) S výchovou se setkáváme na každém kroku. Uskutečňuje se ve školách i mimo školských zařízeních. Ne jinak se dívá na výchovu i učitel národů Jan Ámos Komenský, který rozdělil čtyřiaadvacetihodinový den člověka rovným dílem mezi práci, spánek a aktivní odpočinek, pojatý jako vzdělávání. O nesporném významu výchovy pro život člověka nás přesvědčuje historie lidstva v každé své vývojové etapě pouze s tím rozdílem, že tak činí v každé době jinými argumenty, s odlišným důrazem a s nestejnou naléhavostí. Lidé na začátku dvacátého prvního století žijí ve světě plném neochoty chápat jeden druhého, vzájemného neporozumění, ve světě sociální, náboženské, nacionální, etnické a jiné nesnášenlivosti. Je celkem přirozené, že se tyto pocity současné doby odrážejí i ve výchově. Kraus (2006, s 27), rovněž zdůrazňuje chyby v rodinné výchově, přílišná přísnost, přílišná láska, nedostatek citu, nedostatek času, lhostejnost, narušené vztahy v rodině.

Hledá-li společnost nástroje, kterými by bylo možno redukovat kriminální činnost mladistvých, (nebo alespoň snížit počet jejich trestních činů) kterou v naprosté většině páchají ve svém volném čase, upíná v první řadě svoji pozornost na oblast jejich zájmů. Část mladé generace hledá svoji identitu v materiálním naplnění života a inklinuje k požitkářskému trávení volného času.

Z pedagogických důvodů bychom si přáli, aby se člověk ve volném čase rekreoval, aby regeneroval své síly. Volný čas je nesmírná hodnota, ale nikoli sama o sobě a sama pro sebe, nýbrž jako neomezená možnost člověka vrátit se k sobě samému, ke svému autentickému životu, přemýšlet o životních hodnotách. Jak nakládat s volným časem se v budoucnosti budeme učit stejně jako vykonávat profesi.

1.2 Funkce volného času

V současnosti dochází k výrazné diferenciaci tří pojmů a jejich poměrů:

- utváření volného času,
- pedagogika volného času,
- věda o volném čase.

Utváření volného času se myslí - uspokojování potřeby seberealizace a především rozvoji schopnosti dosáhnout ve volném čase co nejlepšího lidského potenciálu.

Pedagogika volného času jako disciplína o volném čase shromažďuje poznatky, informace, dovednosti a praktické zkušenosti. Hledá cesty a přístupy pro zajištění optimální přípravy ke smysluplnému trávení volného času. Výchova ve volném čase směřuje k rozvoji volno-časových postojů, hodnot, znalostí, dovedností a východisek, využívá četných strategií od poradenství, animace, vzdělání až k obhajování.

Věda o volném čase se orientuje na vnímání spojitostí, existujících mezi ekonomickými, politickými a kulturními vztahy, v jednotlivých zemích. Pedagogika volného času se podílí na formování světa volného času s cílem nabídnout a zajistit jedinci optimální předpoklady pro jeho růst, učení, vývoj a existenci.

V rámci pedagogiky volného času můžeme zkoumat jednak volný čas jako fenomén (*věda o volném čase*), tak i aktivitu v rámci volného času a její dopad na jedince a společnost.

Souhrnně můžeme charakterizovat pedagogiku volného času jako:

- obor, který se dotýká mnoha dalších vědeckých disciplín a překrývá se s nimi, současně je na ostatní obory odkázána (sociologie, psychologie, ekonomie, politika, atd.) a integruje jejich výsledky,
- společenskovědní obor, který reflektuje společenské podmínky týkající se práce a volného času,
- praktický obor, který vytváří strategie jednání vedoucí ke zlepšení společenských a ekonomických podmínek ovlivňujících volný čas,
- pedagogický obor, který metodicky a didakticky rozvíjí individuální a společenské možnosti volného času.

S pojmem volný čas se v současné době uvádějí dva hlavní směry v chápání termínu volný čas:

a) negativní pojem volného času - v tomto slova smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně, nebo pracovních podmíněném čase, povinnostech v domácnosti a uspokojení základních biologických potřeb.

b) pozitivní pojem volného času - je charakterizován jako volně disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl znamenat pro jedince svobodu. Je také dobou v níž se jedinec může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně a zcela svobodně realizovat a dělat cokoli, k čemu jej nikdo nenutí.

V sociologické literatuře je společnost budoucnosti často označována jako společnost volného času. Volný čas je největší sociální hodnota a v něm se nejen projevuje, ale i rozvíjí osobnost, a nebo naopak - ztrácí to, co jí dala práce a výchova.

Většina autorů se shoduje na tom, že volný čas představuje tu část mimopracovního času, ve které člověk vystupuje maximálně uvolněný od pracovních, společenských a rodinných povinností i od povinností vůči vlastní osobě.

V individuálním smyslu musí plnit trojí funkci:

- odpočinku,
- zábavy,
- vlastního rozvoje člověka.

Ve společenském smyslu vystupuje do popředí hledisko regenerace pracovní síly. Funkce regenerační a kompenzační - zábava, která vyrovnává určité nedostatky v zaměstnání. Za optimální můžeme pokládat jejich kombinaci, která ve svém celku uspokojuje lidskou potřebu odpočinku, zábavy i rozvoje osobnosti, a tím přispívá k určité relativní harmonii a rovnováze osobnosti. M. Vážanský (Brno, 1994) popisuje volný čas jako rozsáhlou sféru, kterou neovlivňují pouze vlastní pravidla, zákony a normy.

Volný čas je nesmírná hodnota, ale nikoli sama o sobě a sama pro sebe, nýbrž jako neomezená možnost člověka vrátit se k sobě samému, k svému autentickému plnému životu, přemýšlet o hodnotách, uvědomovat si jejich význam.

Při naplňování těchto hodnot by mu mělo být dopřáno aby pocítil osobní uspokojení, zbavil se psychického napětí, zotavil se a regeneroval své tělesné a duševní síly, aby měl příležitost k seberealizaci, a k sebevzdělání. Volný čas umožňuje přivést jedince ke změně jeho postoje nejen k sobě samému, ale též ke svým bližním a k přeměně životních hodnot, morálních norem a celkového životního stylu.

Volný čas představuje časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností, kdy si člověk vybírá činnost nezávisle na společenských povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a příjemné zážitky.

1.3 Problematika výchovy a volného času v ontogenetické psychologii

V. Jůva (1999, s 5) , s výchovou jsme vychováváni druhými, sami vychováváme jiné a mnohdy se snažíme vychovávat i sebe sama. Pokud chceme naše děti dobře vychovávat a pomoci jim s výběrem činnosti ve volném čase, je třeba začít už od narození. Není přece možné, abychom sklízeli ovoce, když jsme teprve zasadili strom.

Do šesti měsíců dítěte je vhodné, mazlení, povídání, úsměvy a oční kontakt. Toto všechno přispívá k tomu, aby naše dítě bylo šťastnější a bystřejší, aby lépe spalo, jedlo a s větší lehkostí se učilo.

Od 6-18 měsíců se dítě začíná samo vzdělávat. V této době zkoumá, uchopuje, tlačí, nosí, tahá a strká do pusy vše, co je v dohledu.

Čas dítěte do předškolního věku je v podstatě plně organizován matkou, svou nenahraditelnou funkci má při správné výchově tak zábavě i odpočinku. a více-méně vyplňují veškerý čas dítěte.

Poprvé se dítě s volným časem začne setkávat až při vstupu do školy. Volný čas žáka, zejména na prvním stupni základní školy bývá dosti rozsáhlý, ale jeho organizace a náplň bývá ještě většinou zajišťován dospělými. Přesto však již jedinec tohoto věkového období má určité tendence a také možnosti nakládat sám se svým volným časem podle svého rozhodnutí. Organizace vlastního volného času je však velmi náročnou činností a žák, který je ponechán v této oblasti sám sobě, může často tento čas trávit nejen neproduktivně, ale přímo škodlivě.

„Dohled dospělých nad organizací a náplní volného času mladších žáků je velmi nutný. “Je však třeba dávat pozor, aby nedocházelo k omezování volného času žáka ze strany rodičů, kdy rodiče dětem zajišťují různé aktivity, které se pro děti stávají náročnými povinnostmi.

V období ranného dospívání, tedy přibližně po desátém roku života jedince, kdy se jedinec dostává do období pubescence začíná volný čas nabývat na novém významu. Je to věk, který může přinášet mnoho výchovných problémů. Psychologicky zde dochází ke kvalitativně novému sebe-uvědomování, hledání vlastní identity, které je spojeno se snahou o samostatnost a s touhou rozhodovat sám o sobě.

„Pubescent již jakoukoli organizaci a řízení svého volného času považuje za manipulaci se svou osobností a všechny činnosti v tomto směru ze strany dospělých ho zpravidla otravují.“

Výchova u adolescentu přechází do sebevýchovy. U postupujících věkových obdobích nabývá problematika volného času na individuálnosti, je determinována osobností a společensko- ekonomickou situací jedince.

Specifickou úlohu nabývá volný čas z hlediska ontogenetické psychologie ve věku stárnutí a stáří, zejména po odchodu do důchodu. Náplň a využívání volného času je tady velmi důležitá a úspěšné trávení volného času je zde v přímém vztahu k pocitu životní pohody a výrazně se podílí na celkové psychofyziologické kondici stárnoucího člověka.

1.4 Základní faktory ovlivňující výchovu ve volném čase

Důležitými faktory, které ovlivňují výchovu člověka jsou:

- rodina
- škola
- mimoškolní zařízení

2. Rodinná výchova

Výchova v rodině působí na jedince od nejútlejšího věku a rozvíjí všechny jeho kvality. Zvláště významně působí na citový rozvoj jedince. Podle (B. Krause 2006 , s 26) Rodinná výchova má největší význam po celé období předškolního věku. Názory na rodinnou výchovu, na její význam, zaměření a prostředky jejího působení se vyvíjely spolu se společností a vždy do značné míry souvisely také s celkovou orientací výchovně vzdělávacího systému v tom kterém období života společnosti.

V realizaci volného času má mít stále větší úlohu právě rodina, a to jednak jako základní sociální buňka společnosti, jednak jako výchovné prostředí svých dětí.

Měli bychom si uvědomit, jakou zodpovědnost na sebe bereme, když se rozhodneme založit rodinu a mít děti. Každé miminko potřebuje naši lásku, péči a obětavost.

Při výchově dětí je důležité si uvědomovat, že platí pořekadlo o jablku, které nepadá daleko od stromu, a že právě tak, jak budeme vychovávat své děti budou i ony vychovávat další potomky.

Tam, kde rodiče neposkytují svým dětem lásku a péči, se tyto děti mohou snažit si toto vynahradiť v různých partách, odkud nechybí krůček k braní drog a alkoholu. Nesmíme však opomenout, že i přílišná snaha rodičů chránit své děti může vést k patologickým jevům.

Vzhledem k pořekadlu, co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš, se domnívám, že pokud se děti naučí dobře využít svůj volný čas v dětství, neměli by mít s využitím volného času problémy v dospělosti a ve stáří.

Pojem "výchova dětí" se v mnoha rodinách žalostně ztenčil na pouhé uspokojování základních biologických potřeb dítěte. Kraus (2006, s 26) Často zásada jednoty bývá porušována mezi samotnými rodiči (co jeden vyžaduje, druhý promíjí).

V 18.století (či ještě dřív), když se nezkušené matce narodilo dítě, pomáhalo této ženě mnoho přátel a příbuzných, kteří byli na blízku, aby jí poskytli radu a podporu. Po rozpadu této „široké rodiny“ začalo mateřství vyvolávat větší obavy.

Je třeba si uvědomit, že žijeme v neustále se proměňující společnosti, kde mnoho mladých párů dnes nemá spojení s příbuznými a přáteli, kteří by jim mohli pomáhat. Proto mladí rodiče často cítí velkou úzkost z toho, že nejsou dostatečně připraveni vychovávat děti. Tyto obavy přiměly rodiče k tomu, že začaly shánět informace a rady u odborníků. Obracely se na dětské lékaře, psychology, psychiatry a pedagogy, aby jim zodpověděli složité otázky týkající se rodičovství.

Na počátku druhé poloviny 20.století přenechávaly rodiče značnou část odpovědnosti za výchovu dětí specializovaným institucím. V tomto období zde vzniklo mnoho institucí pro výchovu dětí a mládeže v době mimo vyučování, od nichž se očekávalo, že převezme část úkolů rodinné výchovy. Na počátku 60.let stále častěji zaznívaly hlasy odborníků upozorňujících na to, že rodina má své nezastupitelné místo a úkoly při výchově dětí, stejně jako škola a další instituce.

Rodina má ve vyspělých společnostech hlavní odpovědnost za výchovu svých dětí. Tato odpovědnost vychází z historických a kulturních tradic života společnosti a je zakotvena v jejich právních normách. Na rodinu dopadají celkové a dlouhodobé důsledky výchovy jejích dětí. V. Jůva (1999, s 100) Rodina jako základní sociální jednotka, ve které jedinec nachází uspokojení svých základních potřeb.

Je velmi důležité, aby dítě mělo úctu ke svým rodičům, protože na tomto základě se vytvářejí postoje k ostatním lidem. Jeho vztah k autoritě rodičů se stává základním pro jeho názor na autoritu školy, zákonů, na lidi, se kterými bude nakonec žít a pracovat, a na společnosti vůbec.

Od určitého věku dětí nemůže rodina zabezpečit komplexní a multikulturní rozvoj dítěte svými vlastními silami. Je v tomto směru odkázána na spolupráci s jinými specializovanými institucemi.

Na výchově dětí ve volném čase se v současné době spolu s rodinou podílejí:

- škola a učitelé v době i mimo vyučování
- světské a církevní dětské a mládežnické organizace
- speciální státní, soukromé a nadační výchovné instituce
- odborové, sportovní, zdravotnické, ekonomické
- hromadné sdělovací prostředky: rozhlas, televize, film a tisk
- další lokální a regionální faktory společenského prostředí.

2.1 Školní výchova

„S výchovou k volnému času a výchovou ve volném čase je vhodné začít od nejútlejšího věku a především pokračovat ve škole, kde žák přijímá již zpracované a metodicky utříděné informace.“ V. Jůva (1999, s 87) Škola se ve svém dlouhodobém historickém vývoji postupně demokratizovala a otvírala se stále širší vrstvě populace. Spolupráce mezi dvěma prioritními oblastmi výchovného působení: rodina a škola je velice důležitá a pro výchovu dětí nezbytná. České školství předpokládá, že se vzájemné vztahy mezi školou a rodinou budou neustále rozvíjet k lepší spolupráci. Úkoly, které stojí před současným pedagogickým pracovníkem, nejsou malé. Pedagogický pracovník *nese odpovědnost* za plný rozvoj svěřených jedinců, za jejich přípravu pro základní role, za vytváření jednotlivých stránek jejich osobnosti i za jejich rozvoj z hlediska hlavních výchovných složek. Svou prací se podílí *na společném cíli* celé naší společnosti optimálně rozvíjet novou generaci.

V naší zemi se objevují názory, že škola zahlučuje své žáky množstvím všeobecných informací, které nejsou potřebné pro běžný život. Na druhé straně pak, že nepředává

svým žákům nejnovější poznatky včas a v dostatečné míře. Společnost celkově zvyšuje nároky na vzdělanost svých členů. Po škole se požaduje, aby našla optimální cestu, jak dosáhnout požadovaného specializovaného vzdělání žáků a zároveň i univerzálnost jejich rozhledu.

Je všeobecně známo, že osobnost pedagoga je v celém výchovně vzdělávacím procesu školní výchovy činitelem, který nese společenskou odpovědnost za jeho účinnost a také úspěšnost. Nemalým problémem však zůstává personální obsazení škol, neboť mnoho zejména mladých pedagogů odchází mimo školství.

2.2 Mimoškolní výchova

Při výchově je třeba respektovat věkové zvláštnosti dětí a mládeže, ovlivňovat materiální podmínky institucí výchovy mimo vyučování, podporovat pestřejší složení výchovných skupin, kvalitně připravovat pedagogické pracovníky, získávat větší zájem a podporu veřejnosti. V. Jůva (1999, s 92) Mimoškolní výchova dává možnost překonat některé jednostrannosti výchovně-vzdělávacího působení při výuce. V naší republice byla k mimoškolní výchově budovaná :

1. hřiště pro drobnou sportovní činnost
2. klubovny
3. dům dětí a mládeže
4. stanice mladých přírodovědců, mladých techniků a turistů
5. kluby mládeže
6. dům ekologické výchovy
7. lidové školy umění

Po převratných polistopadových změnách v roce 1989 se na tuto oblast ve všeobecné euforii poněkud pozapomnělo. Po určité době však začaly jako houby po dešti vznikat různé spolky a sdružení. Mezi nimi byla spousta těch, které obnovily dlouholetou

tradici, ale bohužel se objevili i podnikavci, kteří se snažili v oblasti volného času pouze zbohatnout.

V České republice patří mezi volnočasové organizace:

1. Československá obec sokolská.
2. Československý Junák – svaz skautů a skautek.
3. Brontosaurus.
4. Asociace pro mládež, vědu a techniku.
5. Sdružení DUHA.
6. Česká tábornická unie.
7. Armáda spásy.

Kromě výše uvedených organizací působí na území naší republiky mnohé další. Patří sem bohužel i takové spolky, které nejsou pro rozvoj dětí a mládeže přínosem, ale právě naopak je mohou vtáhnout do aktivit, které nejenom, že nepřispívají k jejich dalšímu osobnostnímu růstu, ale mohou je v některých případech degradovat mezi spodinu lidské společnosti.

2.3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže:

- domy dětí a mládeže,
- stanice zájmových činností.

Domy dětí a mládeže (DDM) - posláním je naplňovat rekreační a výchovně vzdělávací funkci širokou zájmovou působností. Stanice zájmových činností - jsou specializované jen na konkrétní zájmové oblasti.

Náplň činnosti:

a) Pravidelná zájmová činnost

- je organizována v zájmových útvarech, což je vyšší označení zahrnující zpravidla některé z těchto činností:

kroužek = menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla na vnitřní obohacení členů

soubor = činnost směřuje zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti (pěvecký, hudební, taneční soubor, apod.),

klub = volnější organizační struktura s možnou převažující receptivní činností členů. U tělovýchovných nebo turistických útvarů se užívá označení oddíl.

kurz = má vymezenou délku trvání (kratší než 1 rok), jeho činnost směřuje k osvojení určitého množství vědomostí (práce s PC, vaření, jazyk, apod.).

b) Zájmová činnost příležitostná

- představuje nabídku organizovaných, příležitostných nebo cyklických akcí výchovně-vzdělávacího nebo rekreačního charakteru. Jsou to například místní soutěže, turnaje, přehlídky, výlety, zájezdy, exkurze, divadelní představení atd. Specifickou formou jsou prázdninové tábory, což je nabídka řady akcí pro děti v určitém cyklu a má i charakter soc. služby pro děti zaměstnaných rodičů.

c) Nabídka spontánních aktivit

- je to příležitostná nabídka činností, které jsou pedagogicky ovlivňovány jen nepřímo. Nemají pevně stanovený začátek ani konec. Jsou vymezeny pouze provozní dobou zařízení, přístupnému všem zájemcům. Jsou to například otevřené dětské herny, sportoviště, čítárny, dopravní hřiště, posilovny, poradenská a konzultační střediska .

d) Práce s talentovanou mládeží, která má v DDM několik forem:

vytváření speciálních zájmových útvarů pro talentované jedince,

- individuální práce s dětmi mimo zájmové útvary,
- zadávání a rušení tematických úkolů, pořádání soutěží, turnajů, přehlídek,
- individuální či skupinové konzultace pro tematické úkoly a práce SOČ (středoškolská odborná činnost),
- vzdělávací akce, odborná soustředění, expedice,
- vyšší nabídka spontánních aktivit.

e) Prázdninová táborová činnost

- touto činností máme na mysli organizovanou činnost s dětmi, mládeží i s rodiči a dětmi, provozovanou v době dlouhodobého volna, tj. o letních, jarních či vánočních prázdninách. Doba trvání tábora je většinou více jak 5 dnů (někdy 14 dnů, někdy 3 týdny). Pro tento typ akcí jsou stanovena jiná kritéria než pro akce, které považujeme za příležitostné.

f) Odborná pomoc

- Vyhláška o činnosti středisek pro volný čas dětí a mládeže, umožňuje těmto zařízením poskytovat odbornou pomoc ostatním subjektům pečujícím o volný čas dětí a mládeže v resortu školství, občanským sdružením pracujícím s dětmi a mládeží a sdružením dětí a mládeže. Pomoc poskytují DDM na požádání podle svých personálních a prostorových podmínek formou seminářů, školení, přednášek, kurzů, vydáváním metodických materiálů. Tuto pomoc mohou poskytovat za úplatu.

U každého DDM je dána struktura činností místními podmínkami. Šetření v této oblasti ukázalo základní proporcionalitu činností:

- zájmová činnost pravidelná (20 - 60% náplně činnosti),
- zájmová činnost příležitostná (20 - 40 %),
- prázdninová a víkendová činnost (10 - 20 %),
- postupové soutěže (1 - 5 %),
- nabídka spontánních aktivit (5 - 10 %),
- odborná pomoc (1 - 6 %),
- jiné specifické činnosti (5 - 12 %).

DDM pracují celoročně, tvoří síť výchovně vzdělávacích zařízení, která nabízejí škálu alternativních, i výchovně vzdělávacích aktivit. Vyvrcholením jejich činnosti jsou prázdninové tábory, které mají charakter jak rekreační, tak odborně zaměřený na některou oblast zájmových činností.

2.4 Narůstání volného času a jeho využití

Společnost, ve které žijeme, bývá často označována jako moderní. Ženám v domácnostech pomáhají dnes již samozřejmé luxy, kuchyňské roboty, dále jsou to žehličky, pračky, myčky a další nezbytní pomocníci. I muži využívají při práci např. na zahrádkách různou techniku, jako jsou například sekačky na trávnik, vysavače na čištění bazénů, nebo také v dílnách používají různá nářadí, která jejich práci urychlí a usnadní.

A naše děti? Stačí se podívat do televizních programů či obchodů pro děti. Kdybychom porovnali historii a současnu dobu, musí být patrné, že dnešní člověk by měl mít více volného času než naši předkové. Umíme však svůj volný čas vhodně využít? „Diferenciace v pestrosti prožívání volného času jsou ovlivňovány věkem, pohlavím, vzděláním, rodinným stavem, tělesnou a duševní kondicí, zaměstnáním jedince a tradicemi daného prostředí.“ Člověka je nutno pro volný čas vychovávat, naučit ho, jak volný čas optimálně trávit, proto vzniká pedagogika volného času.

Pedagogika volného času se postupně vyčlenila z obecné pedagogiky a vznikla pod vlivem mnoha dalších vědních disciplín, které se problematikou volného času zabývaly. Její prvopočátky se objevily již ve filozofii, jako první začala volný čas jako takový zkoumat sociologie. Byli to sociologové, kteří jako první varovali před hrozbou nesprávně vyplněného volného času. To, že tato varování mělo své opodstatnění dnes již víme. Na volný čas nelze působit přímo direktivně, nýbrž pouze zprostředkovaně. Přehnané organizování volného času vede k negativismu a k antisociálním reakcím. Ztráta pocitu svobodné vůle současně znehodnocuje volný čas. To ovšem neznamená, že nejsou vůbec možné pedagogické zásahy do volného času.

Výchova ve volném čase může být jednak pravidelná, ale i příležitostná. Mezi pravidelné aktivity lze zařadit různé kroužky, kluby, studium jazyků a podobně. K těm nepravidelným patří návštěva kulturních a společenských akcí, zařízení, jako například: přednášky, soutěže, přehlídky, různé dětské tábory a další. Společnost by měla vytvořit takové podmínky, které umožní vybudování míst, kde by mohla tato výchova ve volném čase probíhat. Problémem zajišťování volno-časových aktivit zůstávají finance. Odborníci hovoří o tom, že na volný čas by měl stát vynakládat 6 -5% hrubého domácího produktu. V České republice je to pouhých 2 - 4,2%. V životě člověka neexistují ostré předěly mezi dětstvím, mládím a dospělostí. Vývoj je kontinuální, projevuje se postupným vyzríváním organismu i psychických kvalit jedince. Na genotyp působí kvalita prostředí i kvalita výchovy .

Poslední dobou vznikají v mnoha státech také programy, které pomáhají vhodně vyplnit volný čas lidem v produktivním věku a ve stáří. Z hlediska gerontologie je aktivita člověka velmi důležitým faktorem pozitivně působícím na zdravotní stav. Celosvětově se upouští od izolace starých lidí a usiluje se o včleňování nejstarší generace do společenského života např. různými vzdělávacími aktivitami, jako jsou univerzity třetího věku a podobně.

Někteří lidé jsou odhodláni méně pracovat a tím i méně vydělávat, upřednostňují volný čas před materiálními hodnotami. „Evidentním faktem moderní doby se stal převrat v myšlení, revoluční změna v chápání vnímání světa práce a volného času.

„V knize Základy Pedagogiky volného času se píše: “Ačkoli všechny dosavadní výzkumy poukázaly na růst významu volného času, podle nichž mají pojmy jako užívání života, legrace a sociální kontakty daleko silnější přírůstek než orientace na výkon nebo plnění povinností, zůstává práce nadále nejvyšší hodnotou ve společnosti.“

Hlubšímu vnímání s pochopení vztahu práce a volného času přispěly i závažné společenské přeměny. Destrukce státního vlivu na prožívání a utváření volného času, především dětí a mládeže, prudký rozmach trestných činů již u zástupců mladších generací, negativní výsledky působení programové skladby i obsahu pořadů televizních společností a dalších hromadných sdělovacích prostředků, spolu s krizí rodiny, rozpadem morálních jistot jedince, se jeví jako jedny z hlavních příčin zvýšeného zájmu

výchovných pracovníků o problémy volného času. Pro šťastnější a zdravější život nás všech by bylo dobré, abychom se naučili využívat náš volný čas k činnostem, které nás povzbudí k další cestě životem. Den má čtyřicet hodin, během kterých musíme pracovat, spát, věnovat se rodině, a samy sobě. Je třeba vycházet ze zkušenosti, že v mnoha případech dospělý člověk ve vlastním volném čase reprodukuje aktivity volného času ze svého dětství a mládí a v tomto směru působí po založení rodiny i na své vlastní děti.

V současnosti začínají v naší republice působit nové skutečnosti zasahující do života některých dětí a mládeže výrazně negativně (nezaměstnanost jejich rodičů a důsledky pro ně z toho plynoucí, nezaměstnanost samostatných mladých lidí, potřeba jejich rekvalifikace). U nezaměstnaných se objevují pocity zbytečnosti, ztráty hodnot sebe sama, (najednou mají mnoho volného času, ale neví, jak ho správně využít) následuje, rezignace, depresivní stavy a zejména u mladistvých nenávist vůči společnosti, sklouznutí do prostředí a světa drog.

Důležitou roli při výchově ve volném čase mají motivace a zájem. Volno-časové motivace závisí na oblasti života v sociálních skupinách, postavení v životním cyklu, na životní tématice, vzdělání a mnoha dalších faktorech. Za nejdůležitější věci musí být považovány pozice člověka v životní etapě a jeho příslušnost k sociální skupině. Získat dítě pro určitou činnost vhodnou motivací je jedno z velkých umění pedagogů, kteří pracují s dětmi ve volném čase.

Je třeba přihlídnout k :

- věku dětí a mládeže
- individuálním zvláštnostem jedinců
- úrovni materiálních podmínek regionu
- režimem dne dítěte
- charakterem nabídky činností
- osobností pedagogů a řídicích pracovníků
- existujícími normami a předpisy pro kolektivní výchovná zařízení

Je třeba si uvědomit, že moderní styl života ve volném čase samozřejmě ovlivňují jak životní situace, objektivní podmínky tak i subjektivní nároky na průběh životní dráhy, socio-demografické charakteristické znaky i veškeré příležitosti a překážky, které jedince obklopují. Nejaktivnějším obdobím z hlediska množství a náplně volného času je období kolem sedmnácti let, kdy vrcholí frekvence aktivit. Současně i význam činností ve volném čase jako výrazu subjektivní stránky individua, jeho potřeb a zájmů navazujících na hodnotovou orientaci, kulturu i způsob života .

3. Volný čas jako břemeno

„Tvoje slabost se může stát zároveň i Tvojí šancí“

Kurt Hahna

Existence volného času je důležitou psychohygienickou otázkou. Velmi škodlivé je, když jedinec volný čas nemá vůbec. Příčiny bývají různé, ale častěji než velké množství povinností bývá hlavní příčinou špatná organizace práce a celodenního režimu.

„Sociologie volného času upozorňovala na možná nebezpečí vzniku antihodnot ve volném čase, např. na větší výskyt kriminality mládeže ve volném čase. Dokládá, že jedinec si často neví rady, jak s volným časem naložit.“

Je třeba si uvědomit, že ani navenek rozvětvené zájmové kluby, velké počty akcí a účastníků, velkolepé soutěže, výstavy a bohaté přehlídky produktů zájmové činnosti nemusí být neklamným důkazem bohatých zájmů zúčastněných.

Zkušeností i pedagogicko psychologické výzkumy potvrzují, že intenzivní i povrchně formální, samoúčelná organizace zájmové činnosti nepřiměřené dosažené úrovni zájemců, bez náležité motivace, bez dostatečných prožitků i úspěchů může vyvolávat spíše rozladění a nechuť než opravdový hluboký zájem.

3.1 Volný čas a drogy

V současnosti lze říci, že mladí lidé drží klíč ke světu bez drog v 21. století. Přestože většina mladých lidí drogy neužívá, jsou bezbranní vůči jejich představování jako něčeho skvělého, báječného. Proti drogám není odolná žádná věková hranice, ale nejhorším aspektem obchodu s omamnými látkami je skutečnost, že nejvíce působí na ty, kdo jsou nejzranitelnější ta to je především mládež. L. Mazánková (2007, s 5) Nejmladší věkovou skupinou, která je z hlediska kriminality sledována je kategorie dětí ve věku od 6 do 15 let.

Nejčastější důvody, které vedly ke zneužití drogy, byly podle výzkumů zvědavost, touha po neobvyklém zážitku, nápodoba kamarádů a řešení životních problémů. Dalšími důvody je nutná snaha na sebe upozornit. I zde je patrné, jak důležitá je výchova dětí a nepodceňování volného času (podílet se na vyplnění volného času našich dětí bychom měli považovat za svou pozornost.)

Každý člověk má svůj čas, který prožívá jako svůj život. Čas, který člověku zbývá jako protiváha nutných činností spjatých se zaměstnáním, sociálními povinnostmi a biologickými nezbytnostmi, je čas prázdný, který každý může naplnit v rámci daných podmínek svobodně, podle své vlastní vůle.

Záleží na každém z nás, jak budeme svůj volný čas trávit a jak se rozhodneme plnit naše sociální role, které máme ve společnosti zastávat. Můžeme se rozvíjet jako aktivní harmonický jedinec (což se od nás očekává), nebo můžeme "sklouznout" do sociálně patologického prostředí, což je prostředí, které svou škodlivostí ohrožuje společnost její uspořádání, stabilitu a řád, jako celek i její jednotlivé členy – občany.

Drogová závislost je označována jako sociálně patologický jev, a pokud si uvědomíme její následky, poznáme, že je opravdovou hrozbou pro společnost. O vztahu drogové závislosti a výchově ve volném čase. V mnoha případech, kde se již drogová závislost objevila, jsme však bezbranní.

Drogy jsou součástí našeho života již po staletí. Vždy zde byly a ovlivňovaly lidské jednání. Byly součástí podomácku vyráběných léčebných prostředků a lékařských receptářů. Ve světě dnes již neexistuje stát, který by nebyl tímto problémem ve větší, či menší míře zasažen. Drogy devastují jednotlivce, rodiny, společnosti.

Drogový problém, s nímž se zvláště v posledních letech stále obtížněji potýkáme, k nám nepřišel z neznáma. Má své hluboké historické, sociální i geopolitické kořeny. Zjišťujeme, že mnohé z toho, co dnes musíme řešit, už tady někdy bylo, že se vlastně jen opakuje stará historie. Jedním z hlavních úskalí, které dnes značně ztěžuje účinné řešení drogového problému, je jeho mnohvrstevnost.

Český toxikoman začíná experimentovat s drogami mezi dvanáctým až patnáctým rokem života (tato věková hranice se však stále snižuje, jednou z příčin je, podle mého názoru, i sekulární akcelerace) zpravidla jako “čičač“ nebo uživatel preparátů běžně dostupných v domácí lékárnice. Mezi šestnáctým až osmnáctým rokem života se stále více soustřeďuje na svoji drogu, ale v nouzi nepohrdne ani jiným prostředkem. V této době má potíže doma, v učení ve škole, nebo v práci. V osmnácti letech života se již dobře orientuje v toxikomanském prostředí. Většinou již umí připravit složitější drogy pro svou potřebu, nebo má pravidelného dodavatele. Zpravidla opouští učení, školu, někdy i domov. Opakovaně se pokouší sám, nebo pod nátlakem o abstinenci léčeni, ale neúspěšně.

Zahraniční zkušenosti ukazují, že je třeba, aby studenti prvních až čtvrtých ročníků středních škol (15 – 18 let) znali rizika užívání drog i jejich vliv na zdraví, budoucí zaměstnání i úroveň vzdělání. Dle L. Mazánkové (2007, s 6), poruchy chování u mladistvých, neboli kriminalita mladistvých se týká věkové kategorie 15 – 18letých. V tomto období dospívání se formují hlavní rysy osobnosti. Vliv vrstevníků je v tomto období velmi silný, vytvářejí se party, které se ne vždy zabývají činnostmi pozitivními.

Dále, aby uměli odmítnout spolužáky a vrstevníky nabízenou drogu a věděli, proč ji odmítají, aby rozuměli vlastní morálce a hodnotovému systému, chápali význam vlastního zodpovědného chování vůči společnosti. Podle dalších zahraničních zkušeností je pro mládež nejlepší vřelý a laskavý, ale zároveň středně omezující výchovný styl. Mládež se v takové rodině cítí respektována a přijímá, ale zároveň jasně ví, kde jsou hranice toho, co ještě smí.

Proč lidé drogy berou, to si nejspíš každý z nás odpoví sám. Naše odpovědi nemusí být vždy stejné. L. Mazánková (2007, s 25) Příčinami užívání drog se může stát potřeba – zbavit se pocitu beznaděje, bolesti, utrap, nepříjemných vzpomínek, úzkosti a strachu, nebo získat dobré tělesné pocity, sebevědomí, pocity slasti.

Úloha rodiny v boji s drogou má nezastupitelnou a nenahraditelnou roli, jak z hlediska výchovy, tak i volného času.

Rodiny, v nichž se problém s návykovými látkami vyskytuje, se za něj dost často stydí a tají jej. Výzkum jasně prokázal značnou úlohu rodiny při předcházení zneužívání drog. Pouze jedna třetina dotazovaných uživatelů drog vyrůstala v bezproblémovém rodinném prostředí a dobře svoji primární rodinu hodnotila.

V neúplných a doplněných rodinách jich naopak dospívalo plných čtyřicet pět procent. Budoucí toxikomani se často dostávali do konfliktu s novým partnerem matky. Nezájem ze strany rodičů vyvolával jejich zápornou reakci a navíc znemožňoval včas usměrnit jejich problémové chování. Riziková byla ovšem i přílišná aktivita ze strany rodičů (zejména matky), která, stejně jako nezájem, u dětí vzbuzovala negativní reakce. Docházelo ke konfliktům a útěkům z domova.

Vysoce problémoví byli rovněž jedinci, kteří po odchodu od rodičů vyrůstali u prarodičů, kteří je po výchovné stránce nedokázali zvládnout. Zajímavé je, že vysokoškoláci nemívají ve vztazích s rodiči kvůli drogám problémy. Je pravděpodobné, že ve většině těchto případů rodiče o užívání drog nevědí. Období od dvanáctého do patnáctého roku je náročné jak pro rodiče, tak jejich děti, co se týče prevence.

Užívání drog výrazně narušuje partnerské vztahy, což má opět dopad na celou společnost. Dlouhodobí toxikomani často nemají stálého, ani přechodného partnera. Mezi těmi, kteří partnera mají, je vysoký poměr těch, jejichž protějšek bere drogy také. Zajímavější však je, že spokojenější se svým partnerem byli ti, kteří měli partnera, který drogy nebral.

Nejčastěji se toxikomani stýkají opět s toxikomany, protože se setkávají souvislosti s obstaráváním a užíváním drog, prakticky denně. Někteří toxikomani nemají žádné přátele, jiní jich mají značně vysoký počet. V obou případech jde o psychopatologický znak, svědčící o tom, že daný člověk není schopen navázat intimnější vztahy s ostatními. Je také patrné, že pokud jedinec začne drogy brát ve věku kolem patnácti let, kdy si teprve utváří dlouhodobější přátelské vztahy ke stejnému pohlaví, bude nacházet přátele již pouze ve své skupině toxikomanů.

Důležitou roli ve vztahu: drogy – volný čas má drogová prevence, kdy především primární prevence a výchova ve volném čase na sebe vzájemně působí a integrují. Důvody, proč lidé drogy berou, jsou tak různé, jak různé jsou typy lidí, kteří je zneužívají.

Slovo prevence běžně znamená předcházení, nebo zabránění něčemu, překážení něčeho, či předem ochránění proti něčemu. Drogovou prevencí tedy předcházíme vzniku tohoto problému ve společnosti, jako celku a u jednotlivců, kteří ji vytvářejí.

Společnost i jedinec, jako takový, mají přirozenou tendenci chránit se před něčím, co je nějak poškozují, ohrožuje, nebo ji ničí. Ptáme-li se po příčině drogové závislosti, rozhodně nečekejme jednoduchou odpověď. Ta totiž není, zrovna tak, jako neexistuje jednoduchý recept na stoprocentně účinnou drogovou prevenci. Účinná preventivní opatření nelze očekávat jen medicínálního rázu, stejně jako rázu výlučně policejního, soudního, či legislativního. Je třeba ukázat na význam citových a vztahových faktorů.

Cílem prevence je změnit chování tak, aby lidé žili zdravěji. L. Mazánková (2007, s 29) Prevence spočívá v účinné a cílené výchově. Období ve věku patnácti až osmnácti let je pro prevenci náročný, dochází k tělesnému i duševnímu dozrávání. Dítě se postupně odděluje od rodiny a vytváří předpoklady pro budoucí samostatný život.

Pokud bychom hovořili o drogách a výchově ve volném čase, v souvislosti s drogovou prevencí, považuji za nejdůležitější hovořit o primární prevenci, na které by se měli podílet všechny základní faktory ovlivňující výchovu ve volném čase:

- rodina
- škola
- mimoškolní prostředí

Nelze spoléhat na to, že problém s drogami vyřeší někdo za nás. Jejich produkce je tak velká a zisky obrovské, že není v silách represivních složek zabránit výrobě drog.

Primární prevence je zaměřena na dosud nezkaženou populaci s cílem je informovat a podpořit v tom, aby se bez drog obešla. L. Mazánková (2007, s 25) Primární prevence spočívá v dobré a pohotové spolupráci s rodiči. Obrací se na populaci jako celek, nebo na vybrané skupiny uvnitř populace, takzvané cílové skupiny, se záměrem ovlivnit chování jednotlivce prostřednictvím změny norem a hodnot jeho společenství. Obecně si klade za cíl, aby u člověka k poruše zdraví vůbec nedošlo. U drog se soustřeďuje na stranu poptávky na nezákonném trhu a usiluje o to, aby drogy nevyhledával a nekonzumoval. K dosažení těchto cílů se používají metody psychologie, pedagogiky, sociologie, veřejné politiky, marketingu, atd.

Primární prevence je pojímána ve smyslu programu. Tyto programy provádějí různé organizace – u nás především hygienické stanice, různé poradny a občanská sdružení. Je třeba si uvědomit, že každá koruna investovaná do prevence znamená mnohonásobnou úsporu, co by bylo třeba investovat posléze na řešení samostatných důsledků užívání návykových látek.

Základem primární prevence je utváření postu v rodině. Rodina jako jediná má tu možnost sledovat vývoj svého dítěte od jeho narození, a proto má největší možnost primárně působit. Rodina by si měla jako první všimnout problémů, do kterých se jejich dítě může dostat. Při preventivní prevenci mají důležitou úlohu i škola a vrstevníci, kteří ovlivňují (přímo, či nepřímo) výchovu jedince.

Úloha sekundární prevence nastupuje v té chvíli, kdy se již člověk dostal do kontaktu s drogou, ať už ji vyzkoušel, či zneužívá tzv. rekreačně. Pro uživatele drog je utvářen určitý systém pomoci, kde jeho jednotlivé složky nabízí odlišné služby podle určitých indikátorů- např. fáze závislosti, hloubky motivace změnit se, ochoty spolupracovat, sociální situace jedince, psychické poškození

V terciální prevenci jde v podstatě o jakési, co možná největší, zmírnění důsledků, které užívání drog způsobuje. Nelze je chápat jako řešení, ale jako volbu menšího zla.

Drogy jsou schopny negativně ovlivňovat široké spektrum lidských aktivit, od hospodářství přes politiku až po zdravotnictví. Je naším velkým úkolem vybudovat v této zemi funkční systém, který by dokázal drogový problém účinně omezit, naučit se s drogami koexistovat. Ať se nám to totiž líbí, nebo ne, drogy vždy byly součástí našeho života a zůstanou jí i v budoucnosti.

Naším úkolem však bylo, je a bude vybrat a používat takové metody, formy a prostředky výchovy, abychom při využívání volného času mohli nabídnout všem našim občanům takové priority, kde pro drogy nebude místo.

Mezi faktory, které mohou ovlivňovat výchovu ve volném čase, bych zařadila i naše zákonodárce. Snižování nabídky a snižování poptávky by bylo velkým přínosem v boji proti drogové závislosti.

Česká republika svojí ratifikací přistoupila ke všem mezinárodním úmluvám, které se týkají omamných a psychotropních látek.

Drogová kriminalita je postihována podle speciálních skutkových podstat trestných činů uvedených v hlavě čtvrté zvláštní části Trestního zákona, označené jako obecně

nebezpečné trestné činy. Dle L. Mazánkové (2007, s 31) Kriminalita neboli zločinnost bývá definována jako výskyt trestního chování vyjádřeného souhrnem trestných činnů spáchaných na určitém území ve vymezeném časovém úseku. Zákonem č. 112/1998 Sb. byla provedena významná novelizace těchto skutkových podstat drogových trestných činů, jejichž účinnost, pokud jde o nově zavedenou skutkovou podstatu trestných činů podle § 187a) Trestního zákona, byla stanovena od 1.1.1999.

3.2 Kriminalita dětí a mládeže

Delikvencí dětí se rozumí provinění jedinců ve věkovém rozpětí do 15 let, u mladistvých v rozmezí 15-18 let.

K nejčastějším trestným činům dětí a mladistvých patří:

- rozkrádání společného majetku
- výtržnictví
- ublížení na zdraví
- vloupání
- krádeže
- znásilnění
- vraždy

Počet trestných činů v posledních letech stále stoupá. Delikventní jsou více chlapani než dívky (v poměru osm ku jedné). Uvedený rozdíl bývá vysvětlován vlivy biologických faktorů (např. vyšší agresivitou mužů) a faktorů společenských, většími sociálními tlaky, které souvisejí s odlišnou společenskou rolí mužů.

Co je příčinou kriminality dětí a mládeže?

Při určování příčin páchaní trestné činnosti dětí a mládeže jsou určujícími faktory – mikrostruktura, která na jedince i skupiny působí a vývojové zvláštnosti mladého člověka.

Převážně tyto základní faktory formují hodnotový systém, přátelé, známí, tedy mikrostruktura, ve které mladý člověk vyrůstá a žije. Výrazný podíl na výchově má škola a ovlivnění kamarády, partou apod.

Negativně působící faktory pak nejcitlivěji zasahují oblast psychiky člověka, tj. intelekt, citovou a morální složku osobnosti. Rozdílnost v dosažené úrovni a kvalitě uvedených faktorů je příznačná nejen mezi věkovými kategoriemi člověka, ale i mezi jedinci stejného věku. Rozdíly jsou patrné i ze sociologického hlediska, kde jsou určující především sociální funkcí a pozicí, kterou jedinec zaujímá ve společnosti a v dané věkové skupině. Mládež tak netvoří homogenní sociální skupinu, což je třeba si uvědomovat i při výchově ve volném čase.

Za nejvýznamnější příčinu je nutno považovat nedostatky v rodinné výchově. Vedle nich spočívají příčiny kriminality dětí a mládeže i v dalších faktorech:

Nízká úroveň až absence vhodných aktivit využitelných zejména ve volném čase mládeže,

- nedostatečná výchovná práce a vliv školy,
- problém kvalifikace a vzdělávání,
- nedostatečná mravní a citová výchova,
- absence právního vědomí a další.

Velmi důležitou roli při výchově ve volném čase má i motivace. Pokud hovoříme o výchově ve volném čase v souvislosti s kriminalitou, jako specifickým příkladem poruchy mezilidských vztahů, tak i zde je vhodné zmínit se o motivaci.

V motivaci se totiž také projevují odlišnosti, které souvisejí s příčinami kriminality. Je to způsobeno vyvíjejícími se psychosomatickými změnami a také prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá a postavením, které v určitém prostředí zaujímá. Zhruba v posledních dvaceti letech dochází k výraznému nárůstu kriminality dětí a mládeže, což je další uvedený důvod, proč bychom neměli výchovu ve volném čase podceňovat.

Problémem volného času v souvislosti s kriminalitou jsou:

- vytváření závadových skupin dětí a mládeže,
- alkoholová a nealkoholová toxikománie,
- nezaměstnanost mládeže.

V odborné literatuře i v denním tisku nám jsou nabízeny různá řešení, jak snižovat stále rostoucí kriminalitu dětí a mládeže. Dočteme se o alternativních opatřeních, o nově vznikajících organizacích, či institucích, ve kterých můžeme trávit náš volný čas. Ale uvědomme si, že člověka je třeba vychovávat nejen v materiálním prostředí, ale i v sociálním prostředí. Vždyť mezi funkce výchovy patří kromě rozvoje základních kvalit jedince, rozvoje v kulturních oblastech i příprava jedince na sociální role, kde je třeba občanské angažovanosti, lidské ochoty a vstřícnosti. Jen tehdy jsou splněny předpoklady pro rozvoj aktivního harmonického jedince, o což se například snažila i antika pedagogika a renesance.

4. Výzkumné šetření

Cíle empirické části vycházejí z teoretických východisek.

Stanovila jsem si tyto otázky:

1. Kterým mimoškolním aktivitám ve volném čase se děti nejčastěji věnují?
2. Jaký vliv mají na trávení volného času dětí rodiče?
3. Jaké organizované volnočasové aktivity (zájmové kroužky) navštěvují děti ve volném čase?

Pro dotazníkové šetření byl sestaven kombinovaný dotazník (uzavřené i otevřené otázky) vlastní konstrukce.

Dotazník byl určen pro žáky ZŠ.

Výzkumné šetření bylo provedeno ve čtyřech Základních školách v Brně na prvním a druhém stupni. Třídy byly vybrány z pátého a devátého ročníku, které měli za úkol odpovědět na otázky z předem připraveného dotazníku, který se skládal z patnácti otázek k problematice ve volném čase.

Celkem se respondentů zúčastnilo 92

ze čtyř základních škol

z toho **chlapců 38**

dívek 54

chlapců z páté třídy bylo 19

dívek z páté třídy bylo 26

chlapců z deváté třídy bylo 19

dívek z deváté třídy bylo 28

Věk chlapců a dívek pátých tříd je 10 – 11 let

Věk chlapců a dívek devátých tříd je 14 – 15 let

4.1 Charakteristika zkoumaného vzorku

První vyhodnocení se týká **páté třídy DÍVEK A CHLAPCŮ, 10 – 11 let**

Kolik mám sourozenců?

	Dívky	Chlapci
jednoho	14	10
Dva	7	1
Tři	1	1
více	0	3
nemám	4	3

Na otázku kolik mám sourozenců, odpovědělo, že dívky mají převážně jednoho sourozence a chlapci odpověděli převážně stejně, také, že mají jednoho sourozence. Takže odpovědi by jsme mohli zhodnotit jako 50 % na 50%.

Moji sourozenci jsou:

	Dívky	Chlapci
Starší	13	6
mladší	10	8

Na otázku jestli sourozenci dívek a chlapců jsou starší či mladší, odpovědělo, že dívky mají starší sourozence a chlapci mají mladší sourozence.

Tráví semnou sourozenci občas můj volný čas a mám s nimi společné zájmy (koníčky)?

	Dívky	Chlapci
Ano	7	2
Ne	2	5
Občas	10	6

Nikdy	1	7
-------	---	---

Na otázku jestli moji sourozenci semnou tráví volný čas a jestli s nimi mají společné zájmy odpovědělo 10 dívek občas, a 7 chlapců, že nikdy. Je tedy zajímavé, že 80% dívek si lépe rozumí s trávením volného času se sourozenci, nežli chlapci.

Žijí v:

	Dívky	Chlapci
panelovém ve bytě	8	10
panelové bytě mimo město	7	1
rodinném domku	5	6
žijí jen s rodiči	10	2
žijí s rodiči i prarodiči	1	1

Na otázku kde žijí odpověděli nejčastěji dívky v panelovém bytě s rodiči a nejčastější odpověď chlapců je také v panelovém bytě. S toho vyplývá, že odpovědi můžeme zhodnotit procentuálně jako 50% na 50%.

Dávají vám rodiče kapesné?

	Dívky	Chlapci
Ano	22	16
Ne	4	3

Na otázku zda dávají rodiče kapesné odpovědělo kladně 22 dívek a 16 chlapců. Je zajímavé, že 40% dívek dostává od rodičů kapesné, ale u chlapců je to jen pouhých 20%.

Ve svém volném čase:

	Dívky	Chlapci
sportuji	11	7
čtu knihy	3	0
připravuji se do školy	7	1
Dívám se na televizi	3	1
jsem s kamarády venku	10	6
Sedím u počítače	2	6

Na otázku co dělám ve svém volném čase odpověděli dívky nejčastěji, že sportují a jsou s kamarády venku a chlapci, že sportují a jsou u počítače. S toho vyplívá, že dívky jsou aktivnější nežli chlapci.

Co nejraději dělám ve svém volném čase, co mě baví?

	Dívky		Chlapci	
Nejčastější odpovědi	plavání	1	počítač	5
	kreslení	3	fotbal	6
	čtení	2	čtení knih	1
	být venku	4	být venku	1
	počítač	1	tanec	1
	tanec	1	sport	1
	zpěv	1	sledování Tv	2
	sport	3	-	-

Na otázku co dělám nejraději ve svém volném čase odpověděli dívky, že jsou rádi venku s kamarády, a chlapci že hrají fotbal. To znamená, že chlapci ve svém volném čase jsou aktivnější ve sportu nežli dívky.

Jaké kroužky navštěvuji ve svém volném čase?

Dívky

Chlapci

Nejčastější odpovědi	plavání	1	míčové hry	1
	hudební škola	3	hudební škola	1
	výtvarný kroužek	1	přírodovědecký a výtvarný kroužek	1
	volejbal	1	plavání	1
	kreslení	3	stolní tenis	1
	tanec	1	tanec	1
	zpěv	2	počítače	1
	-	-	karate	2

Na otázku, které kroužky navštěvuji ve svém volném čase byli u dívek nejčastější odpovědi kreslení a hudební škola a u chlapců převažovala odpověď karate. Můžeme tedy říci, že chlapci jsou bojovnější nežli dívky.

Školní prázdniny trávím?

	Dívky	Chlapci
s rodiči nebo prarodiči na venkově	5	2
v místě trvalého bydliště	6	4
Jezdím s rodiči na dovolené do zahraničí	15	13

Na otázku kde trávím volný čas odpověděli dívky nejčastěji, že jezdí s rodiči na dovolenou do zahraničí a chlapci měli stejnou nejčastější odpověď, můžeme tedy říci, že 100% chlapci i dívky upřednostňují, být s rodiči na dovolené.

Vědí tvoji rodiče co děláš, s kým se kamarádíš a zajímají se o tvůj volný čas?

	Dívky	Chlapci
Ano	21	18
Ne	3	0

Na otázku jestli moji rodiče vědí jaké mam kamarády a jestli se zajímají jak trávím volný čas, odpověděli dívky i chlapci ano je, ale zajímavé, že u dívek to bylo 70% a u chlapců méně 50%.

Tráví s tebou rodiče volný čas, nebo na to kvůli zaměstnání nemají čas?

	Dívky	Chlapci
Ano	11	10
Ne	1	0
Občas	13	10

Na tuto otázku jestli rodiče mají čas trávit volný čas se svými dětmi, nebo kvůli zaměstnání nikoli, odpověděli dívky i chlapci občas. Můžeme tedy říci, že s trávením volného času rodičů s dětmi je tak 50% na 50%.

Co bych dále chtěl (chtěla) studovat za školu?

	Dívky	Chlapci
střední školu	12	8
odborné učiliště	2	1
gymnázium	12	9

Na tuto otázku, co bych chtěl (chtěla) studovat za školu nejčastější odpovědi dívek byly střední školy, gymnázia a chlapci nejčastěji odpovídali gymnázium, střední škola. Mohli by jsme tedy říci, že chlapci se raději učí nežli dívky.

Co mě v životě baví, a co si představuji za svoje budoucí zaměstnání?

Dívky

Chlapci

Nejčastější odpovědi	zvěrolékař	1	počítačový expert, programátor	4
	právník	2	fotbalista	1
	kosmetička- vyzážistka	1	paleontolog	
	archeolog	1	vědec	1
	kadeřník	2	technik	1
	prodavačka	1	podnikatel	1
	doktor	1	automechanik	1
	spisovatel	2	kuchař	1
	učitel	1	-	-

Na otázku co mě v životě baví a co si představuji za své budoucí zaměstnání, odpověděli dívky, právník, kadeřník, a chlapci, počítačový expert- programátor, můžeme tedy říci, že chlapci mají větší vztah k technickým dovednostem.

Vyhodnocení se týká žáků **devátých tříd DÍVEK A CHLAPCŮ, 14 – 15 let**

Kolik mám sourozenců?

	Dívky	Chlapci
jednoho	12	12
Dva	9	2
Tři	3	0
více	3	2
nemám	1	3

Moji sourozenci jsou:

	Dívky	Chlapci
Starší	12	7
mladší	15	10

Tráví semnou sourozenci občas můj volný čas a mám s nimi společné zájmy (koníčky)?

	Dívky	Chlapci
Ano	2	1
Ne	2	4
Občas	21	8
Nikdy	2	3

Žijí v:

	Dívky	Chlapci
panelovém ve bytě	16	11
panelové bytě mimo město	4	1
rodinném domku	4	6
žijí jen s rodiči	2	1
žijí s rodiči i prarodiči	4	2

Dávají vám rodiče kapesné?

	Dívky	Chlapci
Ano	19	13
Ne	9	6

Ve svém volném čase:

	Dívky	Chlapci
sportuji	11	9
čtu knihy	1	1
připravuji se do školy	6	2
Dívám se na televizi	5	4
jsem s kamarády venku	14	8
Sedím u počítače	9	6

Co nejraději dělám ve svém volném čase, co mě baví?

Dívky

Chlapci

Nejčastější odpovědi	akvabely	1	počítač	2
	kreslení	1	fotbal	2
	čtení	4	jízda na kole	1
	být venku	10	být venku	5
	počítač	5	tanec	-
	tanec	6	sport	1
	zpěv	2	příroda	2
	sport	2	-	-
	příprava do školy	1	-	-

Jaké kroužky navštěvuji ve svém volném čase?

	Dívky		Chlapci	
Nejčastější odpovědi	klub deskových her	1	fucbal	1
	hudební škola	5	kid-box	1
	dramatický kroužek	1	chemický kroužek	1
	chemický kroužek	1		
	volejbal	1	házená	1
	akvabely	1	stolní tenis	-
	taneční	4	tanec	-
	volejbal	2	tenis	-
	divadlo	1	žádné	4
	náboženství	1	vodní pólo	1
	bojové umění	1	-	-

Školní prázdniny trávím?

	Dívky	Chlapci
s rodiči nebo prarodiči na venkově	10	5
v místě trvalého bydliště	11	9
Jezdím s rodiči na dovolené do zahraničí	9	7

Vědí tvoji rodiče co děláš, s kým se kamarádíš a zajímají se o tvůj volný čas?

	Dívky	Chlapci
Ano	21	14

Ne	5	5
----	---	---

Tráví s tebou rodiče volný čas, nebo na to kvůli zaměstnání nemají čas?

	Dívky	Chlapci
Ano	7	9
Ne	7	4
Občas	15	7

Co bych dále chtěl (chtěla) studovat za školu?

	Dívky	Chlapci
střední školu	15	16
odborné učiliště	4	1
gymnázium	10	3

Co mě v životě baví, a co si představuji za svoje budoucí zaměstnání?

Dívky

Chlapci

Nejčastější odpovědi	veterinářka	1	počítačový expert, programátor	3
	fotografka	1	truhlář	1
	kosmetička- vyzážistka	3	obchodník	2
	psycholožka	1	elektrotechnik	1
	malířka	1	technik	1
	zpěvačka	1	kuchař	1
	manažerka	1	grafik	1
	prodavačka	1	policista	2
	učitelka	2	automechanik	3
	policistka	3	-	-
	sociální pracovnice	1	-	-
	divadelní umělkyně	1	-	-

4.2 Presentace výzkumného šetření

Nejčastější odpovědi dívek a chlapců pátých tříd.

Kolik mám sourozenců?

Dívky	jednoho
chlapci	jednoho

Moji sourozenci jsou:

Dívky	starší
chlapci	mladší

Tráví semnou sourozenci občas můj volný čas a mám s nimi společné zájmy (koníčky)?

dívky	občas
chlapci	občas

Žiji v:

Dívky	panelovém bytě ve městě
chlapci	panelovém bytě ve městě

Dávají vám rodiče kapesné?

Dívky	ano
chlapci	ano

Ve svém volném čase:

Dívky	sportuji
chlapci	s kamarády venku

Co nejraději dělám ve svém volném čase, co mě baví?

Dívky	s kamarády venku, kreslení
chlapci	počítač, fotbal,

Jaké kroužky navštěvuji ve svém volném čase?

Dívky	hudečka, plavání
chlapci	sport, počítač

Školní prázdniny trávím?

Dívky	jezdím s rodiči na dovolenou
chlapci	jezdím s rodiči na dovolenou

Vědí tvoji rodiče co děláš, s kým se kamarádíš a zajímají se o tvůj volný čas?

Dívky	ano
chlapci	ano

Tráví s tebou rodiče volný čas, nebo na to kvůli zaměstnání nemají čas?

Dívky	občas
chlapci	občas

Co bych dále chtěla studovat za školu?

Dívky	střední školu
chlapci	gymnázium

Co mě v životě baví, a co si představuji za svoje budoucí zaměstnání?

Dívky	kadeřnice
chlapci	počítačový expert

Nejčastější odpovědi dívek a chlapců devátých tříd.

Kolik mám sourozenců?

Dívky	jednoho
chlapci	jednoho

Moji sourozenci jsou:

Dívky	mladší
chlapci	mladší

Tráví semnou sourozenci občas můj volný čas a mám s nimi společné zájmy (koníčky)?

dívky	občas
chlapci	občas

Žijí v:

Dívky	panelovém bytě ve městě
chlapci	panelovém bytě ve městě

Dávají vám rodiče kapesné?

Dívky	ano
chlapci	ano

Ve svém volném čase:

Dívky	s kamarády venku
chlapci	s kamarády venku

Co nejraději dělám ve svém volném čase, co mě baví?

Dívky	s kamarády venku, počítač
chlapci	počítač, s kamarády venku

Jaké kroužky navštěvuji ve svém volném čase?

Dívky	taneční, hudební
chlapci	žádné

Školní prázdniny trávím?

Dívky	v místě trvalého bydliště
chlapci	v místě trvalého bydliště

Vědí tvoji rodiče co děláš, s kým se kamarádíš a zajímají se o tvůj volný čas?

Dívky	ano
chlapci	ano

Tráví s tebou rodiče volný čas, nebo na to kvůli zaměstnání nemají čas?

Dívky	občas
chlapci	ano

Co bych dále chtěla studovat za školu?

Dívky	střední školu
chlapci	střední školu

Co mě v životě baví, a co si představuji za svoje budoucí zaměstnání?

Dívky	kosmetička, učitelka
chlapci	počítačový programátor

Závěr

Myšlenkový svět průměrného člověka hluboce ovlivňuje především školní vzdělání a za druhé volný čas.

Volný čas se svou rozmanitostí poskytuje nekonečnou nabídku rozličných forem aktivit. Jejím prostřednictvím lze nenásilně, pozvolna dotvářet hodnotovou orientaci lidí, především dětí a mladých lidí.

Na volný čas v současnosti existuje spousta názorů, které se dají rozdělit do dvou částí – jednak se hovoří o tom, že jsme „společností volného času“ a na druhé straně, že v dnešní době nemá prakticky nikdo žádný volný čas.

Je třeba si uvědomit, že i výchova ve volném čase ovlivňuje základní hodnoty nejen každého člověka, ale i celé společnosti. Pro šťastnější a zdravější život nás všech by bylo dobré, abychom se naučili využívat svůj volný čas k činnostem, které nás povzbudí na další cestě životem. Výzkumným šetřením provedeným v rámci této práce byly zodpovězeny výzkumné otázky a byly potvrzeny tyto myšlenky:

Děti se volném čase věnují různým činnostem. Řada z nich tráví čas u televize, na počítači, ale většina chlapců a dívek považuje za náplň volného času „jen tak být venku.“ Sportu se při tom věnuje minimum dětí.

Dá se říci, že v tomto věku, ještě mají výrazný vliv rodiče, většinou mají přehled o svých dětech. Vědí s kým se děti kamarádí, děti pak s nimi občas tráví svůj čas, včetně prázdnin tedy většina dětí jezdí s rodiči na dovolenou.

Oproti tomu činností organizovaných školou nebo různými institucemi se zúčastňuje minimum dětí.

Hlavním problémem je cenová dostupnost, množství míst v kroužku, ale svou roli sehrává i schopnost školy dětí k zájmové činnosti získat.

Jestliže si naše společnost a škola nevytvoří základy pro oblast volného času a správné výchovy, může se jejich nesprávné využití stát opravdovou hrozbou.

Resumé

Na začátku v první kapitole své bakalářské práce se snažím vysvětlit termíny související s problematikou výchovy ve volném čase.

Jak bylo již uvedeno na předchozích stránkách, existuje mnoho definic volného času, ale nejsou však stejné. Základem je rozdělení definic z hlediska pozitivního a negativního. Definice pozitivní spíše označují to, co patří do volného času a negativní právě naopak - to co nepatří do sféry volného času.

V druhé kapitole se dostává do popředí výchova v rodině, kterou považuji za základní pro rozvoj a využívání volného času, i jeho vlivu na společnost. Rodiny v několika předcházejících letech spolu trávily více času než dnes a to mělo mnohem příznivější vliv na dítě nežli v dnešní době.

Myslím si, že v budoucnosti se budeme učit nakládat s volným časem, stejně tak jak vykonávat některou profesi. Proto, dobrá výchova k odpovědnosti zacházet ze svým volným časem je velice důležitá pro každého jedince.

Anotace

Obsahem mé bakalářské práce je problematika výchovy ve volném čase. Zmíněna je rodinná výchova , školní výchova , střediska pro volný čas dětí a mládeže, volný čas a drogy, kriminalita dětí a mládeže.

Bakalářská práce je složena ze čtyř částí a dělí se na několik bloků, které tvoří celý obsah mé bakalářské práce.

Klíčová slova

Funkce volného času , problematika výchovy ve volném čase, základní faktory ovlivňující výchovu ve volném čase, rodinná výchova, volný čas jako břemeno.

Annotation

My diploma work deals with leisure time activities in a modern society and the effect on upbringing men which is an inseparable part of human evolution. Children upbringing, both school and sfter-school activities, associations and other communities

working with children and youngsters in their leisure time are mentioned there. The diplom work consists of four parts and it is divided into eleven blocs which form the framework of the work.

Keywords:

Leisure pedagogy, children upbringing, citizen-action public, psychohygiene, passivity.

Seznam odborné literatury

1. *ÚSTAVA*
2. *LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD*
3. *ZÁKON O RODINĚ*
4. *SPOUSTA, V. Kapitoly z pedagogiky volného času. Brno: MU, 1996, ISBN*
5. *STŘELEČEK, S. Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. Brno: MU, 1998, ISBN*
6. *VAVŘEČKOVÁ, M. Výchovné problémy. Brno: IMS, 1998*

7. *KRAUS, B. Teorie výchovy. Brno: IMS, 2006*
8. *KRAUS, B. Sociální pedagogika. Brno: IMS, 2007*
9. *MAZÁNKOVÁ L. Typologie výchovných potíží. Brno: IMS, 2007*
10. *JŮVA, V. Úvod do pedagogiky. Brno: MU 1999*
11. *JILČÍK, T., PLŠKOVÁ, A., ZAPLETAL, L., Sociální patologie. Brno: IMS, 2005*
12. *MÚHLPACHR, P., Problémy současné společnosti. Brno: IMS, 2004*
13. *KOHOUTEK, R. Vývojová psychologie. Brno: IMS, 2003*
14. *KURIC, J. Vývojová psychologie II. Brno: IMS, 2007*

Přílohy:

- 1) Vzor anonymního dotazníku k problematice výchovy ve volném čase
- 2) Seznam škol jejichž respondenti se výzkumu zúčastnili

3) Kolik mám sourozenců?

- a) jednoho b) dva c) tři d) více e) nemám

4) Moji sourozenci jsou:

- a) starší b) mladší

5) Tráví semnou sourozenci občas můj volný čas a mám s nimi společné zájmy (koníčky)?

- a) ano b) ne c) občas d) nikdy

6) Žiji v:

- a) panelovém bytě ve městě
- b) panelovém bytě mimo město
- c) rodinném domku
- d) žiji jen s rodiči
- e) žiji s rodiči i prarodiči

7) Dávají vám rodiče kapesné?

- a) ano b) ne

8) Ve svém volném čase:

- a) sportuji
- b) čtu knihy
- c) připravuji se do školy
- d) dívám se na televizi
- e) jsem s kamarády venku
- f) sedím u počítače

9) Co nejraději dělám ve svém volném čase, co mě baví?

.....

10) Jaké kroužky navštěvuji ve svém volném čase?

.....

11) Školní prázdniny trávím?

- a) s rodiči, nebo prarodiče na venkově
- b) v místě trvalého bydliště s kamarády venku
- c) jezdím s rodiči na dovolené do zahraničí

12) Vědí tvoji rodiče co děláš, s kým se kamarádíš a zajímají se o tvůj volný čas?

a) ano b) ne

13) Tráví s tebou rodiče volný čas, nebo na to kvůli zaměstnání nemají čas?

a) ano b) ne c) občas

14) Co bych dále chtěla studovat za školu?

- a) střední školu
- b) odborné učiliště
- c) gymnázium

15) Co mě v životě baví, a co si představuji za svoje budoucí zaměstnání?

.....

Děkuji Vám za spolupráci

Seznam Základních škol, jejichž studenti se účastnili výzkumu

1. Základní škola Bosonožská 9, Starý Lískovec
2. Základní škola Elišky Přemyslovny 10, Starý Lískovec
3. Základní škola Svážná 12, Kamenný Vrch
4. Základní škola Labská 11, Starý Lískovec